

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Práce: diplomová

Posudek: vedoucího

Práci hodnotila: PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.

Práci předložil(a): Darina Dusíková

Název práce: Odchylky při psaní písmen v 1. ročníku ZŠ

1. Cíl práce

Předkládaná diplomová práce se měla zabývat problematikou odchylek při psaní písmen v 1. ročníku ZŠ ve vztahu ke grafomotorickému vývoji žáků. Tento cíl není v práci vůbec vymezen, a pochopitelně není ani naplněn. Diplomantka se uchýlila k pouhému konstatování, jaké odchylky se u žáků objevují, a to dokonce jen u velmi malého počtu písmen – nerespektovala tak v plné míře zadání práce. Práce měla vyústit v doporučení, jak podpořit grafomotorický vývoj žáků ve vazbě na psaní jednotlivých písmen – měl být odhalen vztah mezi jednotlivými odchylkami v písmu a nedostatky či oslabením v grafomotorickém vývoji. Tak byla práce zadána a v této podobě by měla nemalý přínos.

Autorka okleštila téma na naprosté minimum, čímž ani nemohla naplnit očekávání a přinést potřebnou kvalitu práce.

2. Obsahové zpracování

Diplomovou práci tvoří úvod, šest kapitol, závěr, seznam zdrojů a přílohy.

Úvod práce obšírně popisuje kontext sledované problematiky, je však zbytečně patetický, což působí nepatříčně, pro odbornou práci je typická neutralita. Posloupnost informací je také nestandardní – hlavní cíl práce, ať už je vymezen jakkoliv, je zmíněn až v jedné z posledních vět úvodu. Dílčí cíle nejsou zmíněny vůbec, následuje jen domněnka, která do odborné práce nepatří. Před stanoveným cílem práce je poněkud chaoticky popisována struktura práce. Odborná literatura ani metody práce nejsou představeny vůbec.

První tři kapitoly mají teoretický charakter. Zpočátku autorka opakuje to, co už zaznělo v úvodu. Výhrady mám ke způsobu, jakým je text stylizován – jednak se příliš opírá o odb. literaturu (ze stylizace jsou zřejmé opisy), jednak nerespektuje fakt, že text nemůže být v odborném funkčním stylu pokračováním nadpisu (kapitola nemůže začínat větou: „Jeho počátky jsou spojovány s obdobím starověku.“, přičemž počátky „čeho“ musíme hledat v nadpise atd.). Tento způsob psaní narušuje srozumitelnost textu. Nevhodné je také užívání pojmů bez vysvětlení patřičných významů a souvislostí (např. cyrilice aj.). Zcela nesrozumitelně pak vyznívají kombinace tvrzení jako: „Logografické písmo obvykle

zachycuje každé jedno slovo skrze vlastní znak – speciální znak. Příkladem takového písma jsou znaky používané v čínštině...“ + o kousek dále: „Poslední, logografické písmo, využívá jedinečných znaků pro každou hlásku.“

Nelze souhlasit s tvrzením na s. 10, že výuka písmen je propojena se čtením tak, že se ve stejnou dobu učí číst i psát – již po mnoho let se učí psát písmena žáci v době, kdy je umí již bezchybně číst. Výuka čtyř písmen najednou je zastaralá a zatěžuje CNS, což by budoucí absolvent FPE ZČU měl bezpodmínečně vědět, neboť absolvoval patřičnou výuku a zkoušku z daného oboru.

Také zmínky o nevázaném písmu, u něhož se hovoří o nekonkrétních, „převážně kladných“ výsledcích výzkumů, aniž by byly zmíněny nevýhody daného písma, na něž upozorňovala drtivá většina psychologů, jsou zavádějící. Písmo rozhodně není alternativou a s jeho zavedením musí bezpodmínečně souhlasit zákonný zástupce dítěte.

Ve druhé kapitole se objevují pojmy přepis a opis, aniž by byly vysvětleny. V kontextu kapitoly pak nenacházím jejich srozumitelné užití, marně také hledám zařazení diktátu a autodiktátu.

Tvrzení v úvodu třetí kapitoly o provázanosti předškolního a školního vývoje ohledně schopnosti psát mělo být v předkládané práci prokázáno, nicméně autorka se pouze uchýlila k tvrzením bez potřebné argumentace a důkazů.

Třetí kapitola pomíjí vývoj grafomotoriky do tří let věku. To je zřejmě způsobeno tím, že diplomantka pomíjí rozdíly ve vývoji kresby a grafomotoriky – zajímá se tak až o obrázky, které mají obsah. Grafomotorika ale obsahovou stránku nemá, a tak nelze obě části vývoje ztotožňovat a mylně zaměňovat. Navíc zcela nelogicky jsou na s. 14 zařazeny informace o souvislosti kresby a intelektu, což vůbec není obsahem předkládané práce a je to nepatřičné. Autorka se zřejmě domnívá, že chybějící fakta vynahradí převzatou tabulkou na s. 16 – ale autorčin výklad a tabulka spolu plně nekorespondují. Tabulka je navíc převzata bez ohledu na to, které informace autorka v textu potřebuje uvést, zařazuje tak opět informace irelevantní, zejména ohledně úchopu a kresby. Naopak chybí zaměření na grafomotorické prvky. Na s. 17 opět řada nevysvětlených pojmů. Otázkou je, zda jim autorka sama vůbec rozumí. Poslední odstavce na s. 17 pak přináší jen obecné fráze, do kontextu se nehodící, nehledě na to, že připomínka dyslexie vůbec nesouvisí s problematikou předkládané práce. Zkrátka opisování z literatury provádí diplomantka věrně, bohužel často bez pochopení toho, zda je to vhodné zařadit i v její práci.

Zařazení podkapitoly 3.1 postrádá v daném okamžiku větší smysl, vzhledem k předchozí podkapitole text nenavazuje a působí jak vytržený z kontextu.

Čtvrtá kapitola se věnuje metodám práce. Již úvodní věta: „Praktická část se věnuje výuce vázaného písma v praxi, respektive k jeho osvojování.“ dává pocit, na jak nízké úrovni je diplomantka schopna sama zformulovat českou větu, když nemá oporu v literatuře. To nakonec provází celou práci – rapidní rozdíl ve stylizaci vlastních vět a vět vydávaných za vlastní. Dále je potřeba k tomuto podotknout, že praktická část se neměla věnovat „výuce vázaného písma v praxi“. I když byl cíl práce v úvodu vymezen nedostačujícím způsobem a ve svém důsledku chybně, rozhodně byl vymezen odlišně od tohoto tvrzení. Autorka předesílala, že se bude zabývat odchylkami u písmen, což znamená provedení analýzy písanek – o tom se zde ale nepíše. Daná věta naopak vzbuzuje očekávání, že se bude práce věnovat chybám ve výuce než v písmu. Bohužel písemné vyjadřovací schopnosti diplomantky jsou na tak nízké úrovni, že ani nedokáže vyjádřit to, co potřebuje, byť to možná myslí i dobře. Celkově lze už jen konstatovat, že autorka se v kapitole Metodologie vůbec metodologií nezabývá; popisuje, co budou obsahovat následující části práce. Dokonce první věta posledního odstavce na s. 18 vyznívá tak, jako by autorka sama vytvořila nějaký systém... z dalšího kontextu pak vyplývá, že jen popisuje stav v odb. literatuře. Ani zde nenacházíme odbornou argumentaci, proč se autorka uchýlila k tak malému vzorku písmen.

Název páté kapitoly „Vyhodnocení“ pak vyvolává otázku „čeho?“, dosud nebylo představeno nic, co by bylo možno vyhodnotit. Pojem „vyhodnocování“ je systematicky využíván na úkor jiných pojmů: např. analýzy či jiné metody práce s materiálem, u něhož mimochodem autorka ani podrobně nepopsala, jak ho získala a jak s ním naložila. Zmínka o tom, že se nejedná jen o výzkum v terénu, nýbrž i o vlastní žáky, dokonce z let minulých působí podivně. Výzkum měl mít jasný rámec z hlediska místa a času. Umístění obrázku na s. 20 je zcela mimo kontext výkladu. Je-li potřeba vůbec obrázky umisťovat, pak patří do Příloh.

Kapitola 5 je ukázkou chaotického představení rozličných informací, autorka často nerespektuje fakt, že už něco popsala, a tak to popisuje znovu, viz s. 18–22. Zcela běžně na sebe odstavce vůbec nenavazují. Na s. 21 se snaží poměrně násilně zdůvodnit malý počet zkoumaných písmen, a to nesmyslnou argumentací, že se chtěla zaměřit na kvalitu, nikoliv kvantitu – také způsob, jakým to formulovala, je zajímavý: „... zacílení se na kvalitativní stránku analýzy písemného projevu, namísto kvantitativního obsahového cíle diplomové práce.“ Ani předchozí část věty nemá hlavu a patu, autorka totiž často dává do souvislosti to, co spolu nesouvisí – a proto bez váhání dává do souvislosti kvalitativní analýzu a kvantitativní obsah. Často tak čtenář nabývá dojmu, že autorka práce vybírá slova náhodně, jako by je losovala; je totiž obtížné uvěřit tomu, že by mohl psát tak nestandardním způsobem – bez elementárního pochopení významu slov – rodilý mluvčí.

Dále kapitola 5 obsahuje tak obrovské množství chyb, že je obtížné je všechny vypisovat, namátkou tedy jen tyto: diakritická znaménka systematicky označuje jako interpunkční (nejoriginálnější je nepochybně termín „interpunkční kroužek“, s. 30); obr. na s. 23 – neobsahuje nepřepsaný vzor – proč? (autorka se přece nezabývá přepisem, nýbrž opisem, zařazení této ukázky je tedy nepochopitelné); prakticky žádný nový pojem užitý v této kapitole není vysvětlen; dále chybné či nesmyslné užití pojmů: vratný tah (s. 23) – jaký vratný tah má na mysli, aby se tím cvičil ostrý obrat???, častá jsou vágní, neprůkazná tvrzení (*pro značnou část žáků, četné chybné provedení* aj.); dále velmi neodborné popisy tahů s. 23 atd., plochý oblouk???, hluboký oblouk??? (na fotografii žádný hluboký oblouk není, ale prostě jen oblouk); opakovaná záměna pojmu liniatura a linka (s. 25 aj.), autorka neužívá adekvátní pojmosloví k jednotlivým linkám liniatury (v celé práci); chybný popis písmene l (včetně záměny „obratu“ a „tahu“); mnoho smyšlených pojmů jako „zpětný kolmý tah“, s. 34; chybné vyznačení sklonové čáry v obrázku (s. 34); některé fotografie jsou upraveny tak, že je doplněné vyznačení kontraproduktivní – znemožňuje dobře rozlišit daný jev (s. 28 aj.); neobratnost v písemném vyjadřování je tak chabá, že lze mnohá místa jen těžko posoudit z hlediska jejich správnosti – není totiž zřejmé, co tím chtěla autorka říci („...že se pokles písanek s nedostatky u těchto společných tahů snížil...“, s. 28 aj.; záměna slov *určení* a *umístění* – s. 34)... chybná vyjádření v textu se promítají i do chyb v označování obrázků-fotografií, navíc označení některých obrázků jako „písanka s problémy“ působí opravdu laicky (lze předpokládat, že písanka žádné problémy neměla). Také není zřejmé, proč jsou písmena označována jako „znaky“ a nikoliv jako písmena (pojem znak má v obecné rovině formu a obsah a zde je toto užití zcela nevhodné).

Šestá kapitola má údajně obsahovat shrnutí a doporučení, ve skutečnosti uvádí jen to, co už bylo řečeno – proč je v práci jen 14 písmen z abecedy, a to jen v podobě malých písmen, ostatní chybějí, velká písmena chybějí kompletně – to zdůvodněno žádnou odbornou argumentací není. Navíc pokračuje plejáda chyb: obsahových (diplomantka upozorňuje na nejčastější nedostatek – chybné umístění písmene v liniatuře – ale už vůbec nepátrá po příčině; pokud ale neodhalí příčinu, nemůže přinést ani adekvátní doporučení – přitom příčina je více než zjevná), (zavádějící tvrzení, že máme nejrůznější druhy oblouků – oblouky jsou jen dva – horní a dolní), dále chyby v pojmosloví (záměna grafomotorických prvků a prvků písma), (mylné spojování oblouků a ostrých obrátů, s. 65). Samotná doporučení jsou zejména ve dvou posledních odstavcích, které jsou obsahově naprosto prázdné a nepřinášejí vůbec nic

– vystihuje je věta: „Hlavním doporučením... je především intenzivní domácí grafomotorické cvičení.“ Pomineme-li fakt, jak neobratně je věta napsána (v nevhodném gramatickém čísle), musíme jen stroze konstatovat, že to je tragikomický závěr, který plně odpovídá kvalitě celé práce.

Celou práci uzavírají přílohy, které však nejsou s prací adekvátně propojeny, takže jejich existence je zbytečná.

3. Formální úprava

Forma diplomové práce odpovídá úrovni obsahu práce – je plná rozmanitých chyb. Už v předchozí části posudku bylo vícekrát naznačeno, jak žalostná je úroveň stylizace práce, práce s pojmy, výběr slovní zásoby, „provázání“ jednotlivých částí textu... až po číselné označení podkapitol.

Veškeré chyby nelze vypsát, dokonce ani druhy chyb, takové je jich množství – k již uvedenému jen doplňuji:

- přílišné opakování slovní zásoby – jako příklad můžeme uvést nevhodnou předložku „díky“, kterou autorka používá s velkou oblibou v celé práci – např. na s. 10 ji užila 3x na 4 řádcích;
- pravopisné chyby (tématikou, s. 9);
- osamostatňování vedlejších vět: např. na s. 3 (poslední tři řádky od konce atd.), kde je věta příslovečná podmínková – podmínka sdělena samostatně za hlavní větou – to narušuje srozumitelnost textu, kdy teprve v přidané vedlejší větě, chybně osamostatněné, zjistíme, za jakých podmínek platí to, co bylo řečeno v předchozí větě, kde to bylo řečeno jako platné bez jakéhokoliv omezení;
- zbytečné tříštění do podkapitol, kdy na sebe informace plynule navazují (1.1, 1.2 atd.);
- nadbytečné informace v poznámkovém aparátu;
- chyby v označení podkapitol ve třetí kapitole: 1.4, 3.1;
- nesrozumitelné věty vinou chybného výběru slovní zásoby: „čím lépe dítě ovládá psací potřebu v předškolním věku...“ hovořit se má ale o grafomotorickém vývoji dítěte, nikoliv o ovládnutí psací potřeby – tu může „ovládat“ dobře, ale výkon může být na velmi nízké úrovni; celkově je problematický výběr některé slovní zásoby – záměna celku za část, záměna příčiny a okolností či důsledku... to vše znesnadňuje porozumění textu, tyto chyby by se v odborné práci vyskytovat neměly; („Vývoj grafomotoriky začíná... s. 14, označení „přípravných cviků“ jako „predispozice“ s. 14 atd.).

Chybné užívání pojmů i zcela neutrálních slov je v práci bohužel velice hojné. Věty jsou navíc mnohdy složité a nelogicky utvářené, v kombinaci s chybným použitím pojmů je tak narušena srozumitelnost textu i jeho přínos. Snaha o „odborné vyjadřování“ je patrná, autorka však nemá v tomto duchu mnoho schopností, a tak zůstává výsledek na velmi nízké úrovni.

Závěrečná kontrola diplomové práce byla provedena velmi ledabyly, přestože jsem diplomantku upozorňovala na obrovské množství nedostatků již v průběhu psaní práce.

4. Stručný komentář hodnotitele

Diplomantka si zvolila téma, které vyžadovalo hodně času a značné zaujetí danou problematikou. Přestože mě přesvědčila, že práci zvládne napsat a mohu jí téma svěřit – neboť souvisí s mým vlastním výzkumem a měla jsem na jeho kvalitním zpracování osobní zájem, ukázalo se časem, že není ochotna (anebo nemá možnost) mu věnovat tolik času, kolik bylo potřeba. To by se dalo celkem dobře pochopit, snažit se ale maskovat plánovaný obsah práce tvrzením, že už původním záměrem bylo tak omezené sledování v terénu, vyznívá

přínejmenším nemístně. Ocenit tak mohu jen snahu při sběru materiálu, byť k němu došlo jen ve velmi omezené míře, a snahu provést analýzu dle zadání u malého okruhu písmen. Způsob sepsání práce je však na velmi nízké úrovni – a nejčastější argument autorky, který soustavně opakovala, že takovou práci píše poprvé, je zcela nepřijatelný. K plnému naplnění zadání práce nedošlo, o nějakých doporučeních pro praxi nemůže být ani řeč. Diplomantka si vzala příliš velké sousto (náročnost tématu v původním rozsahu je opravdu značná), které nedokázala patřičně zvládnout. I když vezmu v potaz jen to, co zvládla sepsat, jsem i tak na rozpacích, zda lze práci uchopit v této podobě jako dostačující. Pozitivně snad mohu hodnotit jen její snahu splnit zadané pokyny, kterou diplomantka po většinu času vykazovala.

Obhajobu doporučuji zaměřit na otázky – viz níže, čímž by diplomantka mohla vhodně doplnit mezery v předkládané práci.

5. Otázky a připomínky doporučené k bližšímu vysvětlení při obhajobě

1. Vysvětlíte rozdíl mezi vývojem kresby a vývojem grafomotoriky.
2. Odhalila jste největší problémy v umístění písmen v liniatuře. Co je příčinou a co může žákům pomoci při nápravě?

6. Navrhovaná známka: ještě d o b ř e

Diplomovou práci ještě doporučuji k obhajobě.

Datum: 1. 9. 2023

Podpis:

PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.
KČJ FPE ZČU

Souhlasí s originálem
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury
J. Nováková